

Nagyferó. A "pályáról" időről időre lezavartak közül páran, köszönik szépen, ma is jól (ott) vannak (ahol voltak), akik hébe-korba, mérő tapintatlanságból visszalopakodnak a taccsvonalon túlról. Ilyen "gyomképeességű" egyedek az európai és tengerentúli könnyűzene (...) letarolt flórájában Eric Burdon (ének) és Brian Auger (billentyűsök), akikkel május másodikán találkozhatott a PeCsa jegyvásárló (nézőtéri) és fizetésképtelen (kerítést megülő) közönsége.

Mégiscsak zenéről lévén szó, titkos vágyam, hogy megérjem azt az időt, amikor az Eric Burdon és az Auger Band rendű és rangú "fehér bőrű fekete" muzsikuskoncertjei kapcsán a zenei apróraszedés és összerakás lehessen az első szempont. Ez ugyanis azt jelentené, hogy azok a gondok, amelyekről eddig szoltam, már nem fullasztóak, talán meg is szűntek. A rockzene (maradékának) öme elképzelt, paradicsomi állapota ma világszerte tökéletesen távolinak hat. Pedig ha valami, Eric és a Brian Auger Band bő kétórás hang- és lélekmasszázsja, a produkció felsőfokú zenei-szövegi egysége valóban részletes bemutatást kívánna.

Mindazonáltal a Nyájas Olvasó remélt irigységét sárgítandó, íme néhány címszó a zene (szinte) rögzíthetetlen jelenségének tárházából.

"Az igazán jó dolgokon az ember nevet csodálkozásában" – mondá Thelonious Monk, a jazz egyik stílussteremtő klasszikusa, feltehetően a maga bőséges tapasztalataiból kiindulva. Nos, Eric Burdont, a nagy emlékü Animals barázdált múltú szolistaát hallgatni körülbelül olyan érzés, mint smirglire önéletrajzot írni huszonnyolc ezer forintos Parker töltőtollal (G. A. után szabadon). Lehet. Ki kell próbálni. Csikorognak az éles vastüskék, porlik, csorbul, törik az arany tollhegy, s közben futamról skálatörödékre, glissandóráról "piszkos hang"-ra, hangsúlyosról lebegő ritmusra, Hammond-kelepelésről wah-wah pedál effektre, fortissimóról parlandóra egyre telik (:telhetetlenül) a csiszolóvászson – Burdon nevünkben rótt önéletírásával, a mi Burdon nevében rótt életkarcunkkal.

A csodálkozásra és a hitetlenkedő öröme a rock ősközösségének rajtaütésszerű megelevenedése adott mindenekelőtt okot. Mitől elháríthatatlan, mindenkinek egyformán érezhető-érthető ez a "támadás"? A Haight-Ashbury virághatalom kukába söpört örökkévalósága még mindig sugározza a FELTÉTLEN JELENLÉT kommunikatív és metakommunikatív nagyfeszültségét, amelyet a homo sapiens (még a századunkbeli is!) azonnal, reflexszerűen képes elkülöníteni a konvencionális társadalmi érintkezés (:összezárttság) mindennapos maszkabáljától.

A kétórányi eleven emlékezésben, emlékező élelvenségben, amely teljes keresztmetszete volt az 51 éves Burdon 30 éves-pályájának, s ízelítője az 55 éves Auger (John McLaughlin, Rod Stewart és Julie Driscoll egykori partnere) virtuóz orgonajátékának, a zenészek tapsra is csak annyi szusszanást hagytak, amennyire hallgatóiknak szükségük volt.

Mert bizonyos, hogy nagyon fogy az időnk, és nagyon sok mondandóval tartozunk egymásnak. Lassan betemetnek elhallgatott dolgaink: a szélnek eresztett ritmus boldog fegyelme, kegyelme – az ösztönös egymásból töltekezés maghasadásos energiája – a lelkek megtalált, együttes örömeinek győztes csatakiáltása – a zsákmányülő állati üvöltés utáni pillanat Úrfelmutatás-csendje – nyers szelídséggel még megfékezhető becses bölcsességeink – kilyukadt reményünk még beismerhető hite.

De hát ki hiszi el ma Magyarországon (: bárhol a világon), hogy egy Eric Bourbonnak is becézett ex-alkoholista, súlyos narkós 1992-ben tiszta, fejlődőképes, közösségalkakító ROCKZENÉT játszik, azzal az eltéríthetetlen ösztönrel, amellyel például az állat védi, felneveli utódait?!

Például azok, akik ott voltak ezen a május éji koncerten. Láttak és hallottak. Látták, hogyan ölelkeznek össze a "kiérdemesült profik" a session után, már a színpalak mögött: "úgy kell beszélünk, barátaim, mintha soha többé nem látnánk egymást, olymódon, hogy fölösleges is legyen egymást viszontlátunk, posztumusz az ittenhez és az itteni dolgokhoz képest, mert nem látjuk egymást soha többé" (Michel Deguy).

J. KIRÁLY ISTVÁN

Tóték

Örkény bemutató a Nemzetiben

Hál'isten, messze szállt a háború – gondolhattuk a hatvanas évek végén, a *Tóték* színpadra robbanásának esztendeiben, – de annál jelenvalóbb a paranoiás Örkény diktatúrája. Számítsuk hozzá ehhez, hogy a romániai zsarnokság alatt ismerhettem meg a színjátékot. A marosvásárhelyi *Lohinszky Loránd* katonatisztje az idegeinken zongorázott. Mi voltunk Tóték, az együgyűen

jóhiszemű, istenadta nép, amely egyszeriben szembetalálta magát az elhatalmasodó terrorral. Az önkény, a rémuralom huzalrendszere feszült a színpadon, dermedten követték a margóvágó-csattogású Nagy Gépezet modellszerű működését. Vértfagyasztó volt.

Távolodóban a diktatúrától, de szomszéd-közelségben a háborúval, merőben más felhangokat kap a Nemzeti Színház legfrissebb előadása. A sikeres színészből fiatal rendezővé avanszált *Funtek Frigyes* Tótek-rendezése már nem zaklatja föl annyira nyűtt idégrendszerünket. Komótosan tekint át, biztos kézzel rajzolja föl az *emberi hátteret*, az *Örkény-tarab* (társadalmi modelleken túli), mindenkor érvényes gondolatrendszerét. A hátországi családi idillbe robbanó háborús atmoszférát.

Mintha rózsaszínű szemüveg homályosítaná az elvakult szereplők látását. A tanyasi lakókét, akikhez el sem jut a fülsiketítő csatazaj, a fölőgetett-földült földek füstje. Mindazokat, akik a borzalmakról tudomást sem akarnak szerzeni. Föltéve, ha a fiuk a harctéren nem szolgál... *Sinkovits Imre* békésen unatkozó, családias tűzoltóparancsnoka, *Béres Ilona* gömbölyű-kedélyes gazdasszony-felesége, s a kotnyeleskedő, nyakigláb kamaszlány, *Ágika (Varga Mária)* isten háta megetti nyugalmába – egyetlen katona, azaz *Cserhalmi György* személyében – berobban a világégés atmoszférája. S nyomában a háború lélekdeformáló mechanizmusa. A terrortól a szolgálalkúséget szülő megfélemlítésig. A személyiséget bomlasztó monomániáig. A szabadságra vonult őrnagy fanatizmusa nyomán – aki idegeiben hurcolja az átélt harcok rémségeit, – szemünk láttára bomlik le a vendéglátó család tagjainak hajdan egészséges egyénisége. A tragikomédia tótágas-logikája, s a józan paraszti humor kereszteződése közepette.

Cserhalmi György – mint a harctér iszonyatában rögeszméssé torzult személyiség – kórosan katonás beidegződéseivel riogatja környezetét, akik fiuk féltésében a vendég legképtelenebb kívánságát is vakon teljesítik. *Sinkovits* Tótyja ugyan a maga korlátolt képességeinek szintjén megpróbál lázadni, de *Cserhalmi* gyors reakciókészséggel azonmód lecsap rá. Kettejük izzapbirkózása a mostani előadás tétje. Az *Őrnagy* (talán) *Funtek* elképzelése nyomán, nem annyira démoni, mint *Cserhalmi* elődei voltak. Egyebek közt, a zsarnoki szeszély megfoghatatlanságát, s a diktatúra (író-rendező-színész-közönség összekacsintásával jóváhagyott) "személyiségjegyeit" tudatosítandó. Ám a rémképekkel viaskodó, vadul lövöldöző, megjelenésre már-már rokonszenves katonatiszt. Így is fokról-fokra roncsolja szét a környezet természetes életreflexeit, harmóniaigényét. *Béres Ilona* és *Varga Mária* a beteges alkalmazkodás álarcát ösztönszerűen magára öltve, készségesen megy elébe a dobozolás mániájába zuhanó tiszt önéret-típró óhajainak.

A shakespeare-i "bölcsholond" modern alteregójának ad életet *Agárdy Gábor*, amikor a Cipriani professzor személyében az egyetlen, egészséges álláspontot fogalmazza meg a deformált lelki szereplők között. Az örült korszak fejetetejére állított bölcseletének igazságát. *Funtek* szereposztásának erőssége *Raksányi Gellért*. A zavart, csökött eszű postás félnótás lényéből sugárzik a legtöbb emberség. Téblábolása közben együttérzéssel osztogatja illetve semmisíti meg a háborús híreket hordozó leveleket. Az olykor lelassuló előadást fölélénkíti megjelenése.

A Nemzeti *Örkény*-produkciója némelyekben hiányérzetet hagyott. Ludas ebben a hajdani előadásokhoz tapadó politikai reveláció is. Ám az első alkalommal rendezőként föllépő *Funtek Frigyes* munkájában – a kezdeti tisztázatlanságok, bizonytalanságok ellenére – a reményre jogosító erények dominálnak. A színházak bulvárosodásának dömpingjében pedig egyenesen méltánylandó, ha egy fiatal rendező *Örkény* klasszikusát választja megmértetésének tárgyául.

METZ KATALIN

Elkendőzött valóság

Oidipus a Független Színpadon

Néhány éve egy vezetőváltással kapcsolatos színházi botrány során egy fiatal színészcsapat úgy döntött, kilép az intézményes keretek közül. Követték mesterüket, Ruszt Józsefet, az "örök színházteremtőt", egy művészi és nem kommerciális színház lehetőségének reményében. Az – akkor még szegedi – Független Színpad első és nagy sikert aratott bemutatója Shakespeare Rómeó és Júliája volt. A programnyilatkozatnak is tekinthető előadás "helyszínét", a brook-i értelemben vett üres teret a kényszer szülte, nem lévén állandó játszási helyük. Csak technikai értelemben volt azonban ez "szegény-színház", hisz díszlet és jelmez nélkül nagyszínházakat megszégyenítő közelségbe sikerült vinni a klasszikus irodalmi értékkel bíró – jobbára kötelező –